

עיונים לשבת פרשת קדושים עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

ואהבת לרעך כמוך

הרב שאולי גרינפלד

אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה".

הרמב"ן מפרש, שדרך האדם לרצות שתהיה לו עדיפות על חבריו. ולכן למרות שהוא אוהב אותם ורוצה בטובתם, הוא תמיד רוצה שהטובה שאצלו תהיה עדיפה על שלהם. כך שיש אדם שישמח בכך שחבירו יתעשר, ובלבד שלא יהיה חכם, או שישמח שחבירו יהיה גם עשיר וגם חכם, ובלבד שלא יהיה חכם ועשיר כמוהו.

כנגד קנאה פחותה זו, ציוותה התורה: 'ואהבת לרעך כמוך' - כמו שאתה רוצה שיהיו לך את כל הטובות, כך תרצה ותשמח שיהיו גם לחבר שלך, ואל תתן לקנאה להגביל את האהבה.

על דרך זו, פירש כבר הרמב"ם בספר המצוות⁶:

"שנצוונו לאהוב זה את זה כמו שאנו אוהבים את עצמינו. שתהיה חמלתי ואהבתי לבן דתי כאהבתי וחמלתי לעצמי בממונו וגופו וכל מה שיש לו ומה שהוא חפץ. וכל מה שארצה לעצמי ארצה לו כמוהו, וכל מה שלא ארצה לעצמי או לידידי, לא ארצה בשבילו כמוהו. והוא אומר יתעלה: 'ואהבת לרעך כמוך'".

הרי שהמצווה מצווה מתייחסת לרצון ולרגש כלפי טובתו של הזולת: כמו שאני חס על גופי וממוני, ומקווה שתבוא לי רק טובה, ולא יקרו לי דברים שאינם משמחים אותי - כך עלי לרצות שיהיה לחבר שלי. אך אין הכוונה שעלי להעדיף את חיי חברי על פני חיי שלי.

אנו יודעים, שחיילים רבים מסרו את נפשם עבור הצלת חבריהם, האם הדבר מותר למרות קביעתו של רבי

'כמוך'? התורה מצווה אותנו: "ואהבת לרעך כמוך, אני ה'".

ומובא במדרש²: "ואהבת לרעך כמוך - רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה".

הרמב"ן בפירושו כאן³, עמד על כך, שרבי עקיבא עצמו סבר, שאין לאדם לאהוב את חבירו כפי שהוא אוהב את עצמו. שהרי כך נאמר במסכת בבא מציעא⁴:

"שנים שהיו מהלכין בדרך, וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהן - מגיע לישוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חבירו. עד שבא רבי עקיבא ולימד: 'וחי אחיך עמך'⁵ - חיך קודמים לחיי חבירך".

רבי עקיבא הכריע, שאם מונחים על כף המאזניים החיים שלך או החיים של החבר - עליך להעדיף את החיים שלך. למה אם כן הכוונה 'ואהבת לרעך כמוך'? כתב הרמב"ן:

"להשוות אהבת שניהם בדעתו. כי פעמים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים להטיבו בעושר ולא בחכמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל - יחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת ובחכמה, ולא שישוה אליו אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, **ויצוה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו**, אבל יאהב ברבות הטובה לחבירו כאשר

6 עשה ר"ו. תרגום מהר"י קאפח. עמ' קנ"ד ברמב"ם לעם.

1 ויקרא י"ט, י"ח.
2 ספרא קדשים פרשה ב פרק ד אות יב.

3 בפסוק י"ז.

4 ס"ב.

5 ויקרא כ"ה, ל"ו.

עקיבא ש'חיך קודמים?'

מרן הראי"ה קוק זצ"ל, בשו"ת משפט כהן⁷, עסק בשאלה קודמת יותר: כיצד בכלל ניתן להוציא חיילים למלחמה, ובפרט למלחמת הרשות, והרי כל התורה נדחית מפני פיקוח נפש? השיב על כך מרן הרב:

"דעל כרחך עניני הכלל דמלחמות יוצאים הם מכלל זה דוחי בהם, שהרי גם מלחמת רשות מותרת היא, ואיך מצינו היתר להכניס נפשות רבות בסכנה בשביל הרווחה⁸, אלא דמלחמה והלכות צבור שאנן".

להלכות ציבור יש הלכות משלהם. מלחמה איננה ענין פרטי, אלא פעולה ציבורית של עם ישראל, ולעם ישראל יש סמכות להוציא חיילים למלחמה למרות הסכנה שבדבר לחייהם.

בהמשך לקביעתו זו של מרן הרב, השיב הציץ אליעזר⁹ לשאלה שלנו:

"וכשם שהכלל של 'וחי בהם' לא חל במלחמה, כך הכלל של 'חיך קודמים' גם כן לא חל במלחמה, אלא כאיש אחד מחויבים למסור כל אחד ואחד את נפשו בעד הצלת חייו של משנהו, ונכנס זה גם כן בכללי הלכות ציבור והנהגת המדינה ותקנתה".

כיון שמלחמה היא ענין של כלל הציבור, יש לה הלכות משלה, וכמו שמוציאים חיילים למלחמה למרות הסכנה שיש להם מכך, כך גם במלחמה חיילים מוסרים את חייהם עבור הצלת חבריהם.

הגדרת ה'אני'

הגאון רבי שמעון שקופ, בהקדמתו לספרו הגדול 'שערי ישראל', התמודד בדרך מקורית עם הניגוד שעלול להיות קיים בין אהבת האדם את עצמו לאהבת האדם את זולתו. וכך כתב:

"שיתברר ויתאמת אצל האדם איכותו של ה'אני' שלו, כי בזה יומדד מעלת כל האדם לפי מדרגתו. האיש הגס והשפל כל 'אני' שלו מצומצם רק בחמרו וגופו. למעלה ממנו מי שמרגיש ש'אני' שלו הוא מורכב מגוף ונפש. ולמעלה מזה מי שמכניס לה'אני' שלו בני ביתו ומשפחתו. **והאיש ההולך על פי דרכי התורה ה'אני'**

שלו כולל את כל עם ישראל, שבאמת כל איש ישראל הוא רק כאבר מגוף האומה הישראלית. ועוד יש בזה מעלות של איש השלם, ראוי להשריש בנפשו להרגיש שכל העולמות כולם הוא ה'אני' שלו, והוא בעצמו רק כאבר קטן בתוך הבריאה כולה, **ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו לאהוב את כל עם ישראל ואת כל הבריאה כולה.**"

האדם צריך לרומם את עצמו להכרה, שהאינטרס הפרטי שלו, אינו מסתכם בטובתו האישית והאגואיסטית הצרה, אלא שהאמת היא שטובת משפחתו כולה, היא חלק מהאינטרס האישי שלו. כשאדם יצליח להתרומם יותר, הוא יבין שהאינטרסים של עם ישראל בכלל, הם חלק בלתי נפרד מהאינטרס האישי שלו. ואנשים גדולים באמת, מבינים שהם חלק מכל הבריאה כולה, ולכן טובתם האישית קשורה ומחוברת עם טובת הבריאה כולה.

תוכן המצווה

בהלכות אַבְלָה¹⁰, כתב הרמב"ם שחז"ל יצקו במצווה זו תוכן מעשי:

"מצוות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס כלה, וללוות האורחים, ולעסוק בכל צרכי הקבורה: לשאת על הכתף, ולילך לפניו, ולספוד ולחפור ולקבור, וכן לשמח החתן והכלה ולסעודם בכל צרכיהם. ואלו הם גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור. אף על פי שכל מצוות אלו מדבריהם, **הרי הם בכלל: 'ואהבת לרעך כמוך'**: כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אותם אתה לאחריך בתורה ובמצוות".

חז"ל לימדו אותנו שאת האהבה לחבר, אין להשאיר בתחום התודעה בלבד, אלא יש ליישם אותה באותם מצבים בהם אדם זקוק להשתתפותם של חבריו – הן ברגעים קשים, והן במצבים שמחים.